

Dokument nr. 6

(2009–2010)

**Ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktiges
innberetning om virksomheten i tiden
1. januar 2006 - 31. desember 2009**

REGISTER

	Side
Innledning	5
Ombudsmannsnemndas arbeid	6
Tjenestens innhold	6
Dillingøy	8
Ombudsmannsnemndas oppgaver	9
Overføring til sivilteneste	10
Informasjon om ombudsmannsordningen	11
Instruks for ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktige	12

Dokument nr. 6

(2009–2010)

Ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktiges innberetning om virksomheten i tiden 1. januar 2006 - 31. desember 2009

Til Stortinget:

INNLEDNING

Ifølge § 7 i Instruks for ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktige skal nemnda hvert fjerde år sende beretning om sin virksomhet til Stortinget. Gjenpart av beretningen skal sendes Justis- og Politidepartementet. Instruksen ble vedtatt i samband med vedtaket om etablering av en ombudsmannsordning for de sivile vernepliktige (militærnektene) den 23. november 1956. Ordningen med innberetning til Stortinget kun hvert fjerde år ble innført etter Justiskomiteens innstilling og Stortingets vedtak den 18. juni 1992.

Jfr. Innst. S. nr. 197 (1991-92).

I samsvar med Innst.S.nr.19 (2005-2006) fra valgkomiteen valgte Stortinget 10. november 2005 følgende medlemmer og varamedlemmer av Ombudsmannsnemnda for Forsvaret og Ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktige for tidsrommet 1. januar 2006 - 31. desember 2009:

Medlemmer:

Dagfinn Hjertenes, Florø, ombudsmann
Rune Kristiansen, nestleder, Vestby
Marie Brenden, Lillehammer
Aud Gaundal, Steinkjer
Karen Margrethe Mjelde, Sandnes
Andrè Wietfeldt, Stavanger
Ivar Johansen, Oslo

Varamedlemmer:

Gunnar Halvorsen, Åmli
Finn Terje Tønnessen, Eidsvoll
Bjørn Hernæs, Sør-Odal
Anne Helen Rui, Larvik
Åse Wisløff Nilssen, Kongsvinger
Arnfinn Nergård, Os i Østerdalen
Trine Radmann, Oslo

Ombudsmann Dagfinn Hjertenes og varamedlem Gunnar Halvorsen avgikk brått ved døden i 2006. Derfor måtte det velges ny ombudsmann og nytt varamedlem. Både Ombudsmannen og de øvrige nemndmedlemmene har blitt valgt etter forslag fra partigruppene. Stortingets valgkomité kom til at Ombudsmannen nå bør velges på bak-

grunn av god innsikt i Forsvarets virksomhet og gode menneskelige egenskaper, uavhengig av partitilhørighet. Som ny ombudsmann foreslo valgkomiteen rådgiver i Stortinget Kjell Arne Bratli. Som nytt første varamedlem ble foreslått Bjørn Robstad, Vennesla.

Etter stortingsvedtak 16. juni 2006 (Innst. S. nr. 240 (2005-2006)) fikk ombudsmannsnemnda fra 1. juli 2006 følgende sammensetning:

Medlemmer:

Kjell Arne Bratli, Horten, ombudsmann
Rune Kristiansen, nestleder, Vestby
Marie Brenden, Lillehammer
Aud Gaundal, Steinkjer
Karen Margrethe Mjelde, Sandnes
Andrè Wietfeldt, Stavanger
Ivar Johansen, Oslo

Varamedlemmer:

Bjørn Robstad, Vennesla
Finn Terje Tønnessen, Eidsvoll
Bjørn Hernæs, Sør-Odal
Anne Helen Rui, Larvik
Åse Wisløff Nilssen, Kongsvinger
Arnfinn Nergård, Os i Østerdalen
Trine Radmann, Oslo

Bjørn Robstad har vært fast møtende i store deler av perioden.

Avdelingsdirektør Egil H. Nilsen ved Ombudsmannens kontor var fungerende ombudsmann frem til ombudsmann Bratlis tiltredelse 1. juli 2006. Personellsituasjonen ved Ombudsmannens kontor ble preget av ombudsmann Hjertenes brå bortgang. En av kontorets sekretærer var sykemeldt fra 1.1. til 1.12, men kontoret har hatt en tilfredsstillende vikarordning i perioden. Ovennevnte sekretær døde brått i desember samme år, og kontoret måtte umiddelbart utlyse en stilling som kontorsekretær.

Instruksen i sin helhet er inntatt som trykt vedlegg til denne beretning.

Ombudsmannsnemndas arbeid

Nemnda skal bestå av de samme medlemmer som av Stortinget blir valgt til medlemmer av Forsvarets ombudsmannsnemnd.

I samsvar med instruksens § 1 skal nemnda bidra til å sikre de allmenne menneskelige rettigheter for sivile vernepliktige. En nærmere konkretisering av oppgavene er nevnt i § 3. Innen denne ramme av oppgavebeskrivelsen skal nemnda forelegges saker av generell og prinsipiell art, jfr. § 4.

Med bakgrunn i at Lov om fritaking av militærtjeneste av overbevisningsgrunner bestemmer at sivile vernepliktige «tilkommer reisegodtgjøring, innkommanderingstillegg, forsørgertillegg og sykeforpleining etter samme regler som for korporaler og menige i Hæren» har nemnda bl.a. sett det som sin oppgave å bidra til å sikre denne likebehandling med Hærens mannskaper.

Nemnda har også sett det som naturlig å påse oppfølgingen av andre regler og bestemmelser som måtte bli fastsatt av Stortinget til fordel for sivilarbeiderne. I lys av denne tolkning av sitt mandat har nemnda behandlet de saker av generell og prinsipiell art som er blitt forelagt av Ombudsmannen. Jfr. instr. § 4. Nemnda har innhentet ajourførende informasjon om utviklingen innen siviltjenesten ved at nemnda har besøkt landets Siviltjenesteadministrasjon – Dillingøy for å holde seg best mulig informert om siviltjenesten og de tjenestelige forhold for mannskapene.

For å være oppdatert om forholdene innen siviltjenesten har Ombudsmannen fast og jevnlig kontakt med Siviltjenesten, tjenestens velferdssekretær og med de tillitsvalgte. Ombudsmannen møter også i kontaktmøter for siviltjeneste og sivilarbeidere i Justisdepartementet. Det er blitt tradisjon at nemnda inviterer Siviltjenesten under nemndsmøtene i desember for å gi en orientering til nemnda. Fra Siviltjenesten i inneværende fireårs periode har direktør Hans O. Haaland og økonomisjef Ragnhild Kristiansen møtt (Kristiansen er fra 2010 direktør og leder av Siviltjenesten). I desember 2009 var nemnda på befarung til Dillingsøy.

Det er fortsatt en nedgang i antall overføringer til sivil verneplikt. Prosentvis er nedgangen mindre fra 2008 til 2009, enn fra 2007 til 2008. I 2009 ble det overført 493 mannskaper til siviltjeneste, mot 709 i 2008.

Den største endringen når det gjelder overføringer, er økning i antallet som søker etter endt førstegangstjeneste og en prosentvis reduksjon i antallet som søker seg overført etter at de har fått innkalling til tjeneste i Forsvaret. Antallet som søker før de har mottatt innkalling fra Forsvaret, og etter at de har møtt til tjeneste, er prosentvis den samme ut av det totale antallet, men sett i antall personer, er det også en nedgang.

Dette er en forventet utvikling, da Forsvaret, i tillegg til å velge ut mannskaper etter behov for kompetanse, også velger de som er motivert for tjenesten. Når Forsvaret innkaller mannskaper, velger de ut fra flere årskull, og da er mannskapene også i gjennomsnitt eldre. Effekten av dette

sees når vernepliktige søker seg overført til siviltjeneste, ofte etter at de har hatt utsettelse i Forsvaret og ikke får innvilget flere utsettelser.

Mannskap som blir direkte overført fra Forsvaret er også eldre fordi en andel vil være valgt ut fra de tidligere årskullene i Forsvaret. Dette slår raskt ut på kostnaden for hvert årsverk, ved at det blir flere og høyere utbetalinger av botillegg og flere som har krav på forsørgertillegg. Dette har spesielt vært synlig i perioden fra 2008 til 2009.

Tjenestens innhold

Status for oppdragsgiverporteføljen gjenspeiler målsettingen. Til nemnda opplyses at det er god tilgang på oppdrag og ingen problemer i forhold til utplasseringen. Ved utgangen av 2009 var det innmeldt 275 ledige oppdrag. Det er over det definerte minimumsnivået, men ikke så stort at Siviltjenesten føler det er problematisk i forhold til å kunne forsvare en viss ventetid overfor oppdragsgiverne.

Utviklingen innen VOKT (volds og konfliktforebyggende tjeneste) har derimot ikke vært etter målsettingen i 2009, og det er tatt grep for å sikre at de frie årsverkene, som vil være en ressurs for mange oppdragsgivere, blir benyttet i større grad fremover. VOKT er fortsatt en viktig del av Siviltjenesten. I bevilgningen til Siviltjenesten er det dog satt en begrensning på denne typen oppdrag og den har blitt redusert fra 340 årsverk til 100 årsverk fra 2006 til 2009. Det er etter nemndas mening viktig at denne typen oppdrag fortsetter, både for skoler, fritidsklubber og andre oppdrag som har VOKT-arbeider, og, ikke minst for de sivile vernepliktige selv, som får en meningsfull og samfunnsnyttig tjeneste.

Det er gjort en gjennomgang av hele oppdragsgiverporteføljen innen Vokt. De av oppdragsgiverne som har et satsningsområde som kvalifiserer til å bli godkjent som Vokt-oppdrag, får avgitt mannskap gratis, så langt det er ledige frie årsverk.

Videre fremover skilles det ikke på om voktoppdraget er i by eller distrikt, men foreløpig gis det fortsatt dispensasjon fra hybelkravet for de som har denne ordningen. Imidlertid er det et mål at alle oppdragsgivere skal stille med hybel. Da er muligheten større for at mannskapene velger oppdraget.

De oppdragsgiverne som er valgt ut er tilskrevet, og responsen har vært stor, og det er gode tilbakemeldinger fra bl.a. skoler som ikke har hatt økonomi til å sette i gang sine opplegg uten Vokt. Det avgjørende er at de som skal inn til tjeneste, velger denne typen oppdrag, og her er det viktig at informasjonen om oppdragene kommer ut tidlig, både i tilknytning til innkallingen til hvert enkelt mannskap, og på nettet som generell informasjon.

I hovedsak foregår opplæringen av mannskapene ute hos oppdragsgiver, men det vil fortsatt bli voktkurs på Dillingøy. Innholdet i kursene skal revideres for, i større grad, å ha en tilpasset opplæring i forhold til mannskapets alder, type oppdrag etc.

Nemnda har besøkt voktoppdragsgivere (Bergen) for å se hvordan slike tiltak fungerer. Ungdomskoler har vært prioritert som oppdragsgivere, og i tillegg utvalgte fritids-tiltak som ivaretar helhet, nettverk og mangfold.

Opprinnelig målsetting for VOKT-Bergen var en ramme på 10-12 oppdragsgivere med til sammen 20-25 vernepliktige. Dette har vist seg å være vel optimistisk, med tanke på den raske reduksjon av sivile vernepliktige.

Målet for mannskapsproduksjonen i 2009 var 400 årsverk. Det er en reduksjon på 225 fra 2008, en stor nedtrapping når mannskapsproduksjonen er på et så lavt nivå som den er nå. Ved inngangen til 2009 var det 470 mannskaper i tjeneste, pr 30. juni 2009 var det 483, og ved utgangen av 2009 var tallet gått ned til 286 mannskaper i tjeneste. Gjennomsnittsbelegget for 2009 har vært 412, som var 12 årsverk over det anslåtte (budsjetterte). For 2010 skal gjennomsnittsbelegget reduseres til 300 mannskaper i tjeneste (årsverk).

Hoveddelen av inntakene i 2009 har vært konsentrert om juni, annen del av august, september og første del av oktober. Behovet for nyinnkallinger har vært lite, da mannskapstallet i utgangspunktet var relativt høyt allerede fra januar måned. Nemnda er informert om at det høsten 2009 har vært en venteliste for å møte på kort varsel i tilfelle frafall i inntakene.

I 2009 har det møtt 342 mannskaper til tjeneste for å oppnå 400 årsverk. Til sammenligning møtte det 559 mannskaper i 2008 for å oppnå 638 og 974 mannskaper i 2007 som utgjorde 721 årsverk. Nedgangen i aktiviteten rundt innkallinger og inntak har vært svært merkbar de siste tre årene.

Fremmøter;

I 2009 har 342 mannskaper møtt til tjeneste, hvorav 79 (23%) direkte fra Forsvaret. Dette er en tilsvarende andel av fremmøte som i 2008.

Møtt i 2009: 342 herav fra Forsvaret: 79 23,0%
Møtt i 2008: 559 herav fra Forsvaret: 124 22,0%
Møtt i 2007: 974 herav fra Forsvaret: 170 17,4%

Dimitteringer;

I forhold til antall årsverk som er gjennomført i 2009, har det vært et høyere antall dimitteringer. Det er 493 mannskaper som har dimittert. Av disse har:

336 dimittert etter ordinær tjenestetid
146 har fått innvilget førtidsdimittering,
43 grunnet arbeidsforhold og
102 grunnet skole,
1 for egen næringsvirksomhet.
8 er dimittert grunnet udyktighetskjennelse
3 er dimittert grunnet kvalifikasjons- og sosialprofil.

I tillegg til de 8 som ble dimittert grunnet helseprofil, har ytterligere 10 fått kjennelsen udyktig, til sammen 18 i perioden.

Det foreligger ytterligere 12 vedtak om fritak/dimittering på kvalifikasjons- og sosialprofil, til sammen 15 i perioden. 6 mannskaper er tilbakeført militær stilling.

Innkallinger;

Det er sendt ut 272 innkallinger i 2009, med møtedato i 2009/2010.

Det er innvilget 189 søknader om utsettelse.

	2005	2006	2007	2008	2009
Overført til SAD	1659	1296	1098	709	493
Kjent udyktig	94	50	69	60	33
Tilbakeført mil.st.	0	0	8	13	6
Gjennomsn.belegg	1043	773	721	638	412

Forhold	2005	2006	2007	2008	2009
Antall møtt til tjeneste	888	767	974	559	342
Antall dimitterte	1493	809	725	894	493
Førtidsdimittering; Innvilget	823*	207	201	275	146
Antall innkallinger som er sendt	802	956	1197	439	272
Antall utsettelse innvilget	730	436	549	311	189
Ikke innkalt pr. 31.12.	1739	1391	572	403	390
Antall innkalt pr. 31.12.	571 til 2006 39 til 2007	413 til 2007 21 til 2008	487 til 2008 30 til 2009	353 til 2009 16 til 2010	244 til 2010 17 til 2011

*) herav 737 på administrativ dimittering.

Ikke-innkalte mannskaper

I 2009 fikk 493 mannskap innvilget overføring til siviltjeneste. Dette er en ytterligere reduksjon i antall overføringer, og nedgangen er nå 30 prosent, eller 216 mannskaper færre. Av andelen overførte i 2009 er det størst nedgang i antallet som søker seg overført etter at de har mottatt innkalling til Forsvaret. Her er det en nedgang på 5,2% fra 2008, og det utgjør 124 mannskaper. Det er også en nedgang på 50 mannskaper som søker seg overført før de får innkalling fra Forsvaret, men prosentvis omtrent det samme som i 2008. Det er en relativt stor prosentvis økning for de som søker seg overført etter endt militær førstegangstjeneste.

Tidspunkt for overføring	Overførte i 2009: 493	% 2009	Overførte i 2008: 709	% 2008	Overførte i 2007: 1098	% 2007
Nedgang i antall Overføringer totalt		- 30 % fra 2008		- 35 % fra 2007		
Før innkalling til Forsvaret	130	26,4	180	25,5	340	31
Etter innkalling til Forsvaret	196	39,8	320	45	425	39
Etter påbegynt tjeneste i Forsvaret	79	16	124	17,5	170	15
Etter endt militær førstegangstjeneste	88	17,8	85	12	163	15

Av de 493 overførte i 2009 er 229 innkalt til tjeneste. Av disse har 142 møtt, hvorav 79 direkte fra Forsvaret, og de øvrige 87 skal møte i 2010 eller 2011.

3 er fritatt grunnet nedsatt helse/kvalifikasjonsprofil, 2 er fritatt av andre årsaker. 2 er overført til innkallingsreserven. 257 av de overførte i 2008 er foreløpig ikke innkalt. Alderen på disse er slik:

33 født i 1990
64 1989
32 1988
49 1987-1984
79 1982-1969

Mannskap som ble overført i 2008: Restanse ikke innkalt:

143, Aldersfordeling:

34 født i 1989
31 1988
24 1987
47 1986-1983
7 1982-1978

Sum mannskaper ikke innkalt:

Fra 2009 - kullet: 257

Fra 2007 - kullet: 143

Totalt: 400 mannskaper

Av årskullet 2009 som ikke er innkalt, er 85 tidligere heimevernspliktige. Disse har kort tjenestetid, fra 30 til 120 dager, og stilles sist i køen for innkalling. Det er mulig at disse ikke blir aktuelle for innkalling. Trekket disse fra, blir restansen for 2009 på 172 mannskaper som ikke er innkalt.

Foreløpig er det innkalt 244 mannskaper som skal møte til tjeneste i 2010, og ytterligere 17 er innkalt til 2011.

For videre innkallinger i 2010 vil de yngste fra restansen i 2009 og 2008 bli benyttet. Disse vil bli prioritert inn først, sammen med de yngste som blir overført i 2010.

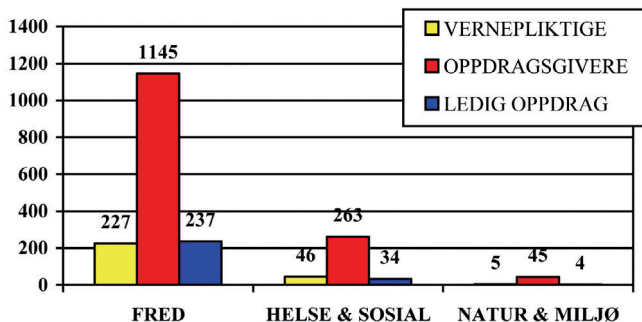
Pr 31.12.09 har Siviltjenesten 1453 oppdragsgivere. 278 mannskaper er utplassert og det er innmeldt 275 ledige oppdrag. Det er en økning i det totale antall oppdragsgivere med 50, og en økning med 63 ledige oppdrag fra 1. halvår 2009. Det vil si at det er en stor andel av oppdragsgivere som inngår i oppdragsgiverporteføljen som ikke har meldt inn ledige oppdrag. Dette er oppdragsgivere som ønsker å rekruttere mannskap selv eller på annen måte få den rette personen til sitt oppdrag ut fra det behov de har og de kvalifikasjoner de ønsker.

Etterspørselen etter sivile vernepliktige er lang større enn hva som er mulig å dekke opp, og mange oppdragsgivere venter tålmodig på at et mannskap skal velge deres oppdrag.

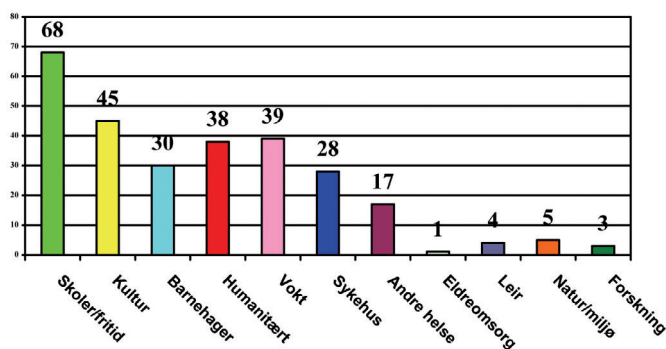
Det er definert et minimumsnivå på 150 ledige oppdrag for å være sikker på at det tilstrekkelig med valg for de vernepliktige fremmøtte, og at det ikke blir problemer i utplasseringene. I følge Siviltjenestens administrasjon har det vært uproblematisk å holde antallet oppdragsgivere på dette nivået, og det er overraskende mange som er interessert, selv når det er uforutsigbart om de kan få tildelt mannskaper.

Foruten Vokt er det skoler og skolefritidsordninger, barnehager og oppdragsgivere innenfor kultursektoren som er mest attraktive, og det er også her Siviltjenesten har den største etterspørselen og for tiden flest ledige oppdrag. Oppdrag i helsesektoren, som tidligere var den største oppdragssektoren, er etterhvert lite etterspurt og det er også innmeldt svært få oppdrag, noe som har sammenheng med at manskapene er unge og ufaglærte. Det er også liten søkning mot oppdrag innenfor natur og miljø, hvor en skulle tro at en del av målgruppen var blant sivile vernepliktige.

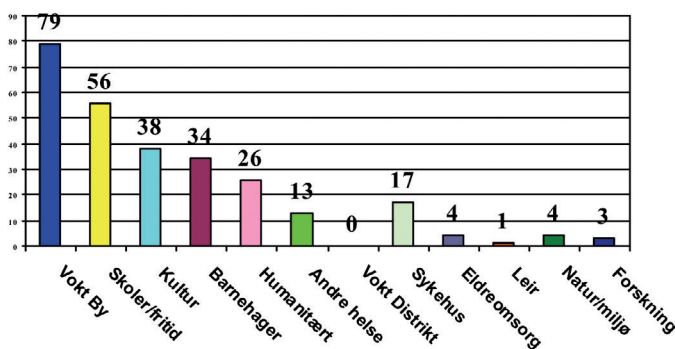
Totaloversikt pr 31. desember 2009:

Mannskap utplassert pr 31 12 2009:

Ledige oppdrag pr 31 12 2009:

Av 100 betalingsfrie årsverk i 2009 har 85 vært avsatt til Vokt. I 2009 har de frie årsverkene vært fordelt på Vokt-By, som er uten betaling (Oslo, Bergen, Moss og Porsgrunn) med 60 årsverk og 30 årsverk som var beregnet på Vokt-Distrikt, det vil si de oppdragsgiverne som ikke hadde mulighet til å fortsette med sivile vernepliktige når satsene gikk opp til kr 250 i 2008. Disse fikk tilbud om redusert sats med 50%, og på den måten håpet Siviltjenesten å få utvidet antall Vokt-mannskaper til mellom 50–60 i distriktene. Det er en viss bekymring knyttet til at disse oppdragsgiverne i tilstrekkelig grad ikke har hatt økonomi til å ha mannskap som koster 250 pr dag samt stille hybel til disposisjon.

I Vokt-By er oppdragsgiverne fritatt for både betaling og for hybelkravet. Det er derfor mange sivile vernepliktige som velger bort oppdrag i Vokt-Oslo fordi det ikke følger med hybel. Det har derfor ikke vært mulig å fylle kvoten for betalingsfrie årsverk i 2009. Totalt har det vært utplassert 50 årsverk i Vokt med fri avgivelse og 15 årsverk med full betaling.

Dillingøy

Under nemndas besøk i på Dillingøy i desember 2009 ble bl.a. leirens standard og drift gjennomgått. Leiren er under oppgradering og bringes til god standard. Nemnda ble opplyst om at Movar (Mosseregionens interkommunale brann- og feiervesen) etter årets branninspeksjon gav pålegg om utbedring av branncellebegrensende konstruksjoner; bl.a. skillekonstruksjonen mellom soverom og korridor. Dette har vært en omfattende jobb og halvparten av soverommene er nå utbedret. Resterende rom vil bli utbedret på et senere tidspunkt, men disse vil ikke bli tatt i bruk ennå.

Det er ikke lengre faste mannskaper i Dillingøy leir, alle blir utplassert. Antall sengeplasser i leiren er redusert til 30, som er tilstrekkelig til størrelsen på planlagte fremmøter. Dette er også gjort for å oppfylle kravene i brannforskriften med hensyn til tilstedevakt.

Nemnda ble også orientert om Siviltjenestens tiltaksplan for miljømål i forhold til energi, innkjøp og transport. Nemnda merket seg under gjennomgangene at det er investert i bevegelses- og tidsstyring av lys i rom som ikke er i kontinuerlig bruk. Det er også redusert på wattstyrke og det benyttes sparepærer. Sentralfyr holdes i gang med kombinasjon av elkraft og olje/parafin ved ekstrem kulde. I den varme årstiden omkobles oppvarming av varmtvann til mindre elkjele og sentralfyren stenges. Strøm til maskiner og lys i alle bygninger slås av ved arbeidstidens slutt.

Avfallshåndteringen på Dillingøy er også blitt mer miljøvennlig. Håndtering av matavfall, papir, glass og metallembalasje, restavfall og husholdningsavfall, EE-avfall, olje, maling etc, samt bygg og metallavfall sorteres og plasseres i egnede oppbevaringsdepoter, tømmes og håndteres av profesjonelle firmaer etter fast avtale med Siviltjenesten.

Vinterstrøing av veier skjer med strøgrus uten salttilsetning. Transportbehovet samordnes til minimal bruk av kjøretøyer. Kontorrekvisita; Alle typer kopi/ printerpapir og konvolutter blir innkjøpt kun fra forhandlere med ISO-sertifisering. Ved nyinnkjøp av øvrig kontorrekvisita velges miljøvennlige produkter når dette er tilgjengelig. Alle renholdsprodukter har miljøsertifisering.

Omstilling

Med en kraftig nedgang i sivile vernepliktige de siste årene, har Siviltjenesten måttet foreta en omfattende omstilling og bemanningsreduksjon. 3 medarbeidere har sluttet for aldersgrensen, og 11 sluttet som følge av omstillingen. Overfor nemnda karakteriserer de ansatte det som at omstillingen vært positiv og at de som har sluttet har blitt godt ivaretatt i forhold til å kunne velge seg ny arbeidsgiver og oppgaver. De som har valgt å bli igjen i Siviltjenesten har også fått nye og flere oppgaver, og Siviltjenesten mener at det nå er riktig bemanning i forhold til mengden av oppgaver.

Kostnad mannskap

Det har vært budsjettert med en snittkostnad pr årsverk på kr 133.645 i 2009. Regnskapet viser en snittkostnad på kr 131 310, dvs kr.2 335 mindre enn budsjettert pr årsverk. Det har vært usikkert om det var mulig å redusere det antall årsverk som var nødvendig for å komme ned på tilnærmet 400 årsverk i 2009. I tillegg måtte det også tas høyde for at det kunne komme flere direkteoverføringer fra Forsvaret enn hva som er beregnet. Disse skal helst tas inn til tjeneste umiddelbart. Området for mannskapsproduksjon har derfor blitt tilført ledige midler fra driften to ganger i løpet av 2009. Dette har forløpt uproblematisk, og selv om gjennomsnittsbelegget ble 12 årsverk høyere enn budsjettert har snittkostnaden vært lavere.

Når det gjelder snittkostnadene har det vært en økning i utbetalinger til bostøtte. En andel av de som har møtt til tjenesten i 2009 har vært noe eldre enn tidligere og det vises på botilleggskostnadene. Det har vært nødvendig å ta inn disse mannskapene, da de yngste og sist overførte ikke har vært tilgjengelige på grunn av skole.

Det har også vært en økning i reiseutgifter. De som avtjener har i liten grad førerkort og benytter seg av offentlig kommunikasjon, og utgiftene refunderes etter søknad.

Det har vært færre antall førtidsdimetteringer enn det som var lagt til grunn i budsjetten. De som får innvilget søknad om førtidsdimettering på grunn av utdanning/jobb i januar 2010 får utbetalt dimisjonsgodtgjørelse i desember 2009. Anslaget var lagt høyere enn hva som kom inn av søknader, og dette bidrar til lavere snittkostnad enn budsjettert. Det totale antall dimetteringer i 2009 har vært 493. Det er 93 flere enn hva det var beregnet snittkostnader for, og merutgiften utgjør ca kr 2,7 mill.

Voksenopplæring og velferd

Nemnda er bekymret for det lave antall sivile vernepliktige som benytter seg av kvoten for voksenopplæring. I gjennomsnitt er det gitt kr 1.400 pr årsverk i refusjoner mens avsatt beløp er på kr 20.000 pr mannskap. Det opplyses om muligheten for kurs/utdanning på nettsidene, ved fremmøte til tjenesten og på allmøtene, uten at det medfører en økning i antall søknader.

Ombudsmannen har reist spørsmål overfor velferdssekretæren og de tillitsvalgte om det finnes tiltak som kan iverksettes for å øke bruk av voksenopplæringen.

Velferdsarbeidet karakteriseres av de tillitsvalgte som godt. Det har tidligere vært tradisjon for at velferdssekretæren, i samarbeid med de tillitsvalgte, valgte ut noen arrangementer og festivaler som ble tilbudt mannskapene som velferdstiltak. På mange av disse var det liten deltagelse, og det ble velferd for en mindre gruppe. For å få opp interessen og å få flere til å delta på velferdsarrangementene, ble det en ny ordning fra 2009 hvor mannskapet selv bestemmer hvilken festival eller arrangement han vil delta på, og fikk, etter søknad støtte på inntil kr 1.600. Dette ble godt mottatt av de sivile vernepliktige og innføres nå som fast ordning.

Tilbudet om støtte til velferdskvelder i regi av mannskapene selv er veldig populært. Allmøtene, som arrangeres av velferdssekretæren, er meget godt besøkt. Det er også et velferdsarrangement i tilknytning til allmøtene.

Av andre velferdstilbud kan nevnes:

- Refusjon av utgifter til kontingenter og treningsavgifter
- Refusjon av utgifter til aviser og tidsskrifter
- Mannskapsavisa "Balder".- denne er i 2009 lagt om fra papirutgave til nettutgave.

Tillitsvalgte reiste i 2006 spørsmål overfor Siviltjenesten om ikke sivile vernepliktige burde ha tilsvarende ordning som for militære vernepliktige, med muligheten for lønnet engasjement inntil tre år for hovedtillitsvalgt. Av andre saker er kostgodtgjørelse ved hjemmeboende tatt opp. Dette er også reist av de militære vernepliktige. Sivilarbeiderne følger nå tilsvarende godtgjørelse som de militære på førstegangstjeneste.

Ombudsmannens oppgaver

Som nevnt foran ble ombudsmannsordningen innført ved stortingsvedtak i november 1956. Ordningen er basert på en stortingsvalgt nemnd med syv medlemmer. Etter instruksjonen ledes nemnda av en formann som benevnes

«Ombudsmannen for sivile vernepliktige». Ombudsmannen skal forberede alle saker som skal forelegges for nemnda og han skal lede nemndas møter og øvrige virksomhet. En hovedbeskjefteigelse for Ombudsmannen består i å behandle saker som blir tatt opp av den enkelte sivilarbeider.

I rollen som klageinstans for den enkelte sivilarbeider er Ombudsmannen nøytral og skal på et objektivt grunnlag bedømme klagesakenes innhold i relasjon til gjeldende lover, regler og administrativ praksis. Etter sin upartiske gjennomgang av saken gir Ombudsmannen uttrykk for sitt syn på saken, og om hvordan han mener saken bør løses. I denne forbindelse kan Ombudsmannen henvende seg til de myndigheter han finner det naturlig å ta saken opp med. Jfr. instruksens § 4. For sin upartiske saksbehandling har Ombudsmannen rett til å få seg forelagt alle saksopplysninger og dokumenter som måtte foreligge.

Foruten den enkelte vernepliktige kan også tillitsmennene for mannskapene ta opp saker med Ombudsmannen:

I Justisdepartementets «Håndbok for sivile vernepliktige» er Ombudsmannens oppgaver bl a beskrevet slik:

«Arbeidsoppgavene er nærmere beskrevet i instruksens § 3. Ifølge § 3 vil stort sett alle de problemer som melder seg under tjenesten og som er en følge av tjenesten, kunne tas opp med Ombudsmannen. Det kan synes som om de sivile vernepliktige er redde for å ta opp mindre saker med Ombudsmannen. Det er derfor viktig at de sivile vernepliktige, som ofte arbeider alene uten særlig kontakt med tillitsmenn og administrasjon, er klar over at de alltid kan rette en henvendelse direkte til Ombudsmannen med anmodning om råd og veiledning, eller Ombudsmannens vurdering av en avgjørelse truffet av den lokale eller sentrale administrasjon.

En henvendelse til Ombudsmannen kan enten skje skriftlig, over telefon eller ved besøk på Ombudsmannens kontor.

Når Ombudsmannen har fått en henvendelse, blir saken nærmere undersøkt. Det vil ofte være aktuelt å kontakte den lokale administrasjonen eller departementet, gjeldende bestemmelser blir vurdert, det blir sammenlignet med praksis i Forsvaret, dokumenter av betydning for saken blir gjennomgått.

Når saken er tilstrekkelig opplyst, tar Ombudsmannen standpunkt til de spørsmål som er reist. Ombudsmannen har ingen bestemmende myndighet. Hvis ikke lokale eller sentrale myndigheter er enige i Ombudsmannens vurderinger og eventuelle forslag, kan Ombudsmannen gå til Stortinget med saken om han finner grunn til det. Ombudsmannen holder seg orientert om tillitsmennenes virksomhet gjennom referater fra utvalgets møter. Ombudsmannen er uavhengig av forvaltningen. Han er direkte underlagt Stortinget og velges av Stortinget for en periode på fire år.»

Det er ingen krav til måten man henvender seg til Ombudsmannen på, og man kan i dag også henvende seg både via hjemmesiden på internett, via epost og sms.

Overføring til siviltjeneste

Søknader om overføring til siviltjeneste - utviklingen i antallet sivilarbeidere

Av Vernepliktsverket blir nemnda holdt informert om antallet søknader om overføring til siviltjeneste, og har på dette grunnlag muligheter for sammenligning mellom den aktuelle tilgang på tjenestepliktige mannskaper og de årlige budsjetter for siviltjenesten.

Ombudsmannen har ført oversikt over sivile vernepliktige i årene 1974 - 2009:

År	Antall søkere til sivil tjeneste	Antall tilbakeførte/ikke innvilgede		
		Sum	Etter egen søknad	Fritak ikke innvilget
1974	2675	251	147	104
1975	2575	464	278	186
1976	2085	404	243	161
1977	2118	443	288	155
1978	2021	478	309	169
1979	2224	434	272	162
1980	2543	561	334	227
1981	2685	531	345	186
1982	2812	655	345	310
1983	2372	711	407	304
1984	2070	694	432	262
1985	2094	751	335	416
1986	2497	793	268	525
1987	2360	731	240	491
1988	2281	685	210	475
1989	2286	518	203	315
1990	2539	514	150	364
1991	2666	589	117	472
1992	2542	667	108	559
1993	1643	822	136	686
1994	1861	739	106	633
1995	2110	1051	155	896
1996	2302	863	143	720
1997	2489	810	154	656
1998	3008	612	139	473
1999	3109	669	204	465
2000	2364	25	18*	7
2001	2155	27	21*	6
2002	2222	13	10*	3
2003	1979	17	17	0
2004	2060	1	1*	0
2005	1660	6	5	1
2006	1298			
2007	1109			
2008	711			
2009	493			

*) Søknaden trukket før behandling. Fra og med 2000 ble "egenerklæringsystemet" innført. Dette forklarer det lave antall "fritak ikke innvilget".

Informasjon om ombudsmannsordningen

Ombudsmannen bestreber seg på at de vernepliktige holdes best mulig korrekt informert om ombudsmannsordningen. Det er således inntatt egne avsnitt om ombudsmannsordningen i Justisdepartementets "Håndbok for sivile vernepliktige" som søkes holdt a jour. En egen informasjonsfolder er trykket opp og distribuert. Dessuten blir det gitt forelesning om ombudsmannsordningen ved tillitsmannskurs for mannskapenes tillitsmenn. Disse forelesningene er i fireårsperioden gitt av avdelingsdirektøren hos Ombudsmannen.

Med dette som bakgrunn har nemnda funnet det formålstjenlig å foreta regelmessige befaringer/informasjonsbesøk ved siviltjenesteadministrasjonen Dillingsøy. Under slike besøk orienteres nemnda om aktuelle spørsmål vedrørende siviltjenesten, velferdstjenesten, voksenopplærings-tilbud, forskoleundervisningen etc.

Mannskapenes hovedtillitsmann og lokale tillitsmenn ved administrasjonene gis anledning til å møte nemnda for å ta opp eventuelle spørsmål. Hovedtillitsvalgt for sivile vernepliktige har orientert nemnda om organiseringen av tillitsmannsarbeidet i tillitsmannsutvalgsmøter, samarbeidsutvalgsmøter og kurs for nyvalgte tillitsmenn.

50-års jubileum

Ved utgangen av 2006 markerte Ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktige at det var 50 år siden Stortinget vedtok ordningen. I november 1956 vedtok Stortinget etter forslag fra Justisdepartementet at også de sivile vernepliktige - eller sivilarbeiderne som de den gang ble kalt - skulle ha en ombudsmann å vende seg til med sine problemer. Hverken Justisdepartementet eller Stortinget fant grunn til å opprette en ny ombudsmannsinstitusjon for de relativt få sivilarbeidere, men fant at det mest hensiktsmessige ville være å utvide Ombudsmannsnemnda for Forsvarets virkeområde til også å omfatte sivilarbeiderne. Samtidig besluttet Stortinget å øke nemndas medlemstall fra fem til syv. Ombudsmannen og nemnda har således siden 1956 hatt en tosidig funksjon. Samme person og samme nemnd er i realiteten to ombudsmenn og to nemnder, en for Forsvarets personell og en for de sivile vernepliktige. Denne todeling av Ombudsmannens og nemndas virksomhet har virket tilfredsstillende og problemløst for alle parter.

Oslo i april 2010

Ombudsmann Kjell Arne Bratli

Marie Brenden

Rune Kristiansen

Aud Gaundal

Karen Margrethe Mjelde

Ivar Johansen

André Wietfeldt

Bjørn Robstad

INSTRUKS FOR OMBUDSMANNSNEMNDA FOR SIVILE VERNEPLIKTIGE

Fastsatt ved Stortingets vedtak av 23. november 1956 og endring vedtatt 18. juni 1992, jfr Innst S nr 197 (1991-92), endringer vedtatt 19. mai 1994, jfr Innst S nr 132 (1993-94), endringer vedtatt 14. desember 1998, jfr Innst S nr 64 (1998-99). Endringer vedtatt 14. juni 2000, jfr Innst S nr 234 (1999-2000) og stortingsvedtak av 7. november 2003, hvor det ble vedtatt å velge varamedlemmer og nestleder, jfr. Innst. S.nr.20 (2003-2004).

§ 1

Ombudsmannsnemnda skal bidra til å sikre de allmennmenneskelige rettigheter for de sivile vernepliktige.

§ 2

Ombudsmannsnemnda består av sju medlemmer som velges av Stortinget for 4 år om gangen. Samtidig velges like mange varamedlemmer. Et av medlemmene velges som leder og benevnes Ombudsmann fro de sivile vernpliktige. Et annet medlem velges som nestleder. Ombudsmannen forestår den daglige virksomheten. Har Ombudsmannen forfall til et møte i nemnda, ledes møtet av nestlederen. Er Ombudsmannen på grunn av sykdom eller av annen grunn midlertidig forhindret fra å utføre sitt verv, kan Stortinget velge en stedfortreder til å gjøre tjeneste som Ombudsmann så lenge fraværet varer. Stedfortrederen leder også møtene i nemnda. Ved fravær inntil tre måneder kan Ombudsmannen bemyndige en tjenestemann ved sitt kontor til å ivareta den daglige ledelsen av kontoret.

Ombudsmannen er årslønnet. Lønnen fastsettes av Stortingets presidentskap. De øvrige medlemmer tilkommer godtgjørelse etter komitèregulativet.

§ 3

Nemndas oppgave er å behandle spørsmål som angår:

- a) husrom, bekledning og redskaper,
- b) maten, dens tillagning, porsjonenes størrelse etc,
- c) alminnelig undervisnings- og velferdsarbeid,
- d) menneskenes økonomiske og sosiale rettigheter,
- e) den daglige tjenesten og forhold for øvrig som angår menneskene.

§ 4

Saker av generell og prinsipiell art skal forelegges nemnda. I slike saker bør nemnda innkalle en representant for de sivile vernepliktige. Denne representant skal velges av og blant de sivile vernepliktige etter regler som fastsettes av nemnda i samråd med Justis- og politidepartementet. Andre saker som blir tatt opp behandles av Ombudsmannen. Ombudsmannen kan henvende seg til de myndigheter han finner det naturlig å ta saken opp med. Han kan forlange alle opplysninger og har rett til å få utlånt de dokumenter som måtte foreligge.

§ 5

Rett til å ta opp saker med Ombudsmannen og ombudsmannsnemnda har den enkelte sivile vernepliktige og tillitsmannsutvalgene.

§ 6

Stortinget og Justis- og politidepartementet kan forelegge for nemnda til uttalelse saker av betydning for de vernepliktige.

§ 7

Nemnda sender hvert fjerde år beretning om sin virksomhet til Stortinget, gjenpart av beretningen sendes Justis- og politidepartementet. For øvrig kan nemnda om den finner det nødvendig sende innberetning til Stortinget om enkelte saker.

§ 8

Nemnda holder sine møter så ofte den finner det nødvendig.

§ 9

Dokumenter fra ombudsmannsnemnda utferdiges gjennom nemndas leder og på ombudsmannens brevark. Ombudsmannsnemndas/Ombudsmannens saksdokumenter er offentlige.

Ombudsmannen avgjør likevel med endelig virkning om et dokument skal unntas fra offentlighet ut fra prinsippene i offentlighetsloven eller ut fra særlige hensyn som gjør seg gjeldende for nemndas og ombudsmannens virksomhet.

Dokumenter som gjelder ombudsmannsnemndas/ombudsmannens budsjett eller interne administrasjon kan unntas fra offentlighet. Møteprotokoller for nemnda og dokumenter som utveksles mellom administrasjonen og en tilsett er ikke offentlige.

Saker som gjelder dokumentoffentlighet hos ombudsmannsnemnda behandles og avgjøres av ombudsmannen. Med ombudsmannens saksdokumenter menes korrespondansen mellom ombudsmannen og forvaltningen. Dokumenter som forelå under forvaltningens behandling av saken, er ikke offentlige hos ombudsmannen.

Ombudsmannen har taushetsplikt i samme utstrekning som forvaltningen. Den samme taushetsplikt påhviler ombudsmannsnemndas medlemmer og ombudsmannens personale. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet i tjenesten.

Ombudsmannen fører journal etter arkivlovens mønster.